

בית המקדש הראשון- ארועים היסטוריים

דוד כובש את ירושלים והופך אותה לבירת הממלכה

דוד היה המלך השני של ישראל. דוד כבש את ירושלים מהיבוסים.
כבוש ירושלים מתאר בספר שמואל ובספר "דברי הימים"

קראו את הפסוקים בדברי הימים:

[ד] "וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל-יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם הַיָּבֹסִי וְשָׁם הַיְבוּסִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.
וַיֹּאמְרוּ יֹשְׁבֵי יְבוּס לְדָוִד:
"לֹא תָבֹא הֵנָּה".

וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת-מִצְדַּת צִיּוֹן הַיָּבֹסִי וַיֵּרַם עִיר דָּוִד.
וַיֹּאמֶר דָּוִד: "כָּל-מִכָּה יְבוּסִי בְּרֹאשׁוֹנָה, יִהְיֶה לְרֹאשׁ וּלְשָׂרָה."
וַיַּעַל בְּרֹאשׁוֹנָה יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה וַיְהִי לְרֹאשׁ.
וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּמִצְדָּה עַל-כֵּן קָרְאוּ-לוֹ "עִיר דָּוִד".

[דברי הימים א פרק י"א]

דוד הופך את ירושלים לעיר הבירה של ממלכת ישראל.
דוד בונה לעצמו ארמון בירושלים ומעלה את ארון הברית לירושלים.
דוד רוצה לבנות לה' מקדש בירושלים. ה' שולח את נתן הנביא לומר
לדוד: "אתה לא תבנה לי בית המקדש. הבן שלך יעשה את זה".

משימות:

התבוננו בסרטון "פיצד כבש דוד המלך את ירושלים" [מכון מגלי"ם].

1. תארו בשפה שלכם את כבוש ירושלים על ידי דוד.
2. הכינו ציורי קומיקס בחמשה שלבים:
היבוסים לועגים לדוד, דוד מחפש מתנדב לעלות בצנור, יואב בן
צרויה חוזר לעיר, יואב פותח את השערים, סגלי דוד חוזרים
לעיר וכובשים אותה.

שלמה בונה את בית המקדש בירושלים

לְדוֹד הָיָו כְּמָה בְּנִים. שְׁלֹמֹה הָיָה הַבֵּן שְׁמֵלֵךְ אַחֲרָיו.

שְׁלֹמֹה הִמְלִיךְ הָיָה מְפָרָסָם בְּחֻכְמָתוֹ. תְּקוּפַת מַלְכוּתוֹ הָיְתָה תְּקוּפָה שֶׁל רֹחַה וְשִׁגְשׁוּג בְּמַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל. שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְחִזַּק אוֹתָהּ. עַל הַר הַמִּזְבֵּיחַ הוּא הַקִּיָּם אֶת אֲרָמוֹן הַמֶּלֶךְ וְאֶת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ.

בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּנוֵי מִקְרִירוֹת אֶבֶן וְתִקְרַת עֲצֵי אֲרָזִים. הַקִּירוֹת צִפּוּ מִבְּפָנִים בְּאֲרָזִים וְקִשְׁטוּ בְּקִשְׁטֵי זָהָב. חֵלֶק מִהַקִּירוֹת הָיָו מְצִפִּים בְּזָהָב.

בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ עָמַד בְּתוֹךְ חָצֵר. בְּחָצֵר עָמַד מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה וְהַכִּיֹּזֵר.

מִבְּנֵה בַיִת הַמִּקְדָּשׁ הָיָה מְרַכֵּב מִשְׁלוֹשָׁה חִלְקִים:

אוּלָּם- שְׁהִיָּה הַמְּבֹאֵל לַמִּקְדָּשׁ

הֵיכָל- שְׁהִיָּה בּוֹ שְׁלֹחַן לֶחֶם הַפָּנִים, מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת וּמִנֹּרֹת הַזָּהָב.

דְּבִיר- שְׁעָמַד בּוֹ אַרְוֹן הַדְּבִיר. בְּאַרְוֹן הַדְּבִיר נִשְׁמְרוּ לַיְחֹוֹת הַדְּבִיר.

לְצַרְךָ הַבְּנִיָּה שֶׁל בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, שְׁלֹמֹה גָּיַס כֹּסֶם 150,000 פִּזְעֵלִים. שְׁלֹמֹה נִעְזָר בְּמַמְחֵי בְּנֵיהָ וְאַמְנִים מִצִּידוֹן. בְּנִיַת הַמִּקְדָּשׁ נִמְשְׁכָה שֶׁבַע שָׁנִים.

חֲנֻכַּת הַמִּקְדָּשׁ הַחֲלָה בְּעָרֵב יוֹם כְּפוּר וְנִמְשְׁכָה עַד סְכוֹת. בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ נִחְנַךְ בְּהִתְכַנְּסוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, הַעֲבָרַת כָּלִי הַקְּדָשׁ מֵאֵהֶל מוֹעֵד לְתוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ, תְּפִלָּה שֶׁל שְׁלֹמֹה וְהַקְּרַבַת כֹּסֶם 140,000 קֶרֶבָנוֹת.

אַחֲרֵי חֲנֻכַּת הַמִּקְדָּשׁ, ה' מִתְּגַלֶּה אֶל שְׁלֹמֹה וְאוֹמֵר לוֹ: "אִם תַּעֲבֹד אוֹתִי כְּמוֹ דוֹד אֲבִיךָ- מַלְכוּת בַּיִת דָּוִד תַּעֲמַד לְעוֹלָם. אִם תַּעֲזֹב אֶת דְּרָכַי- בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ יִהְרַס וְיִשְׂרָאֵל יִצְאוּ לְגָלוּת"

בְּצַעֲרֵירוֹתָיו- שְׁלֹמֹה עָבַד אֶת ה'. בְּסוֹף יָמָיו, הוּא עָזַב אֶת ה' וְהִתְחִיל לְעַבֵּד עֲבוֹדָה זָרָה.

מְשִׁימָה:

צִפּוֹ בְּ"סִיּוֹר וִירֻטוּאֵלִי בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן". צִיְרוּ אֶת מִקְדָּשׁ שְׁלֹמֹה.

הממלכה מתפלגת ל"יהודה" ו"ישראל"

אחרי ששלמה מת- עם ישראל התחלק לשתי ממלכות: **ממלכת יהודה וממלכת ישראל.**

חלקת הממלכה היתה ענש מה'- כששלמה היה צעיר הוא עבד את ה' בסוף ימיו הוא עזב את ה' והתחיל לעבד אלילים. ה' כעס על שלמה והחליט להעביר את השלטון למשפחה אחרת. בגלל ההבטחה של ה' לדוד הוא לא סלק את בית דוד לגמרי מהשלטון. ה' השאיר למשפחה של דוד את השלטון על שבט יהודה. ה' לא רצה לפגוע בבן של דוד לכן ה' חכה עד ששלמה ימות.

לבן של שלמה קראו "רחבעם". למתנגד שמרד בו קראו "ירבעם". הנביא אחיה השלוני אמר לירבעם שהוא ימלך על עשרה שבטים מישראל.

הארוע שפלג את הממלכה לשנים קרה בטקס ההמלכה של רחבעם בן שלמה, בזמן ההמלכה, אנשי ישראל בהנהגת ירבעם, פנו אל רחבעם בבקשה:

"אבא שלך הטיל עלינו הרבה מסים. נעבד אותך אם תוריד מסים".
הזקנים והחכמים יעצו לרחבעם לקבל את בקשת העם.
החברים שלו הציעו לו לענות לעם דברים קשים.

קראו את הפסוקים:

מלכים א' פרק י"ב פסוק י"ג

"ויען המלך את-העם קשה,

**ויעזב את-עצת הזקנים אשר יעצוהו, וידבר אליהם כעצת הילדים
לאמר:**

"אבי הכביד את-עלכם ואני אסיף על-עלכם!

אבי יסר אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים!"

הממלכה מתפלגת ל"יהודה" ו"ישראל" המשך 1

ולא-שמע המלך אל-העם,

כי-היתה סבה מעם ה' למען הקים את-דברו אשר דבר ה' ביד אחיה השילני אל-ירבעם בן-נבט.

וירא כל-ישראל כי לא-שמע המלך אליהם, וישבו העם את-המלך דבר לאמר:

"מה-לנו חלק בדוד ולא-נחלה בן-ישי-לאהליך ישראל!

עתה ראה ביתך דוד!"

וילך ישראל לאהליו.

ובני ישראל הישבים בערי יהודה- וימלך עליהם רחבעם".

רחבעם מנסה להשתלט על המרד אבל לא מצליח:

"[יח] וישלח המלך רחבעם את-אדרם אשר על-המס- וירגמו כל-ישראל בו אבן וימת.

והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלים.

ויפשו ישראל בבית דוד עד היום הזה"

שבטי ישראל בחרים בירבעם למלך:

[כ] ויהי כשמע כל-ישראל כי-שב ירבעם וישלחו ויקראו אתו אל-העדה וימליכו אתו על-כל-ישראל לא היה אחרי בית-דוד זולתי שבט-יהודה לבדו.

רחבעם מתכנן לצאת למלחמה נגד שבטי ישראל שמרדו בו:

[כא] ויבא רחבעם ירושלים ויקהל את-כל-בית יהודה ואת-שבט בנימן מאה ושמנים אלף בחור עשה מלחמה להלחם עם-בית ישראל להשיב את-המלוכה לרחבעם בן-שלמה.

ויהי דבר האלקים אל-שמעיה איש-האֵלהים לאמר:

הממלכה מתפלגת ל"יהודה" ו"ישראל" המשך 2

"אמר אל-רחבעם בן-שלמה מלך יהודה ואל-כל-בית יהודה ובנימין ויתר העם לאמר:

"פה אמר ה': לא-תעלו ולא-תלחמון עם-אחיכם בני-ישראל שובו איש לביתו כי מאתי נהיה הדבר הזה".

וישמעו את-דבר ה'. וישבו ללכת כדבר ה'."

משימות

סמנו את התפלגות הממלכה על סרגל הזמנים.
כתבו בשפה שלכם את הארועים שמתארים כאן.

ממלכת ישראל- ממלכתו של ירבעם בן נבט.

ירבעם בן נבט הופך להיות מלך של עשרה משבטי ישראל.

ירבעם בונה לממלכת ישראל עיר בירה:

[מלכים א' פרק י"ב]

[כה] ויבן ירבעם את-שכם בהר אפרים וישב בה ויצא משם ויבן את-פנואל".

ירבעם חושש שהמשך עבודת ה' בבית המקדש תאחד את העם ותחזיר אותו למלכות בית דוד:

[כו] ויאמר ירבעם בלבבו:

"עתה תשוב הממלכה לבית דוד-

אם-יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית-ה' בירושלם,

ושב לב העם הזה אל-אדניהם אל-רחבעם מלך יהודה,

והרגני ושבו אל-רחבעם מלך-יהודה".

ירבעם מחליט להרחיק את בני ישראל מעבודת ה':

"ויעץ המלך, ויעש שני עגלי זהב.

ויאמר אלהם:

"רב-לכם מעלות ירושלם! הנה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים!"

וישם את-האחד בבית-אל ואת-האחד נתן בדן.

ויהי הדבר הזה לחטאת וילכו העם לפני האחד עד-דן.

ויעש את-בית במות ויעש כהנים מקצות העם אשר לא-היו מבני לוי

כדי להפריד עוד יותר בין שני חלקי העם, ירבעם מחליט לשנות

ממלכת ישראל- ממלכתו של ירבעם בן נבט- המשך

את תאריכי החגים. הוא משנה את לוח השנה וחוגג את החגים חדש מאחר יותר:

"ויעש ירבעם חג בחדש השמיני בחמשה-עשר יום לחדש כחג אשר ביהודה.

ויעל על-המזבח כן עשה בבית-אל לזבח לעגלים אשר-עשה והעמיד בבית אל את-כהני הבמות אשר עשה,

ויעל על-המזבח אשר-עשה בבית-אל בחמשה עשר יום בחדש השמיני, בחדש אשר-בדא מלבו,

ויעש חג לבני ישראל ויעל על-המזבח להקטיר".

שאלות:

1. כתבו בשפה שלכם את תכן הקטע.
2. מה הייתה עיר הבירה של ירבעם בן נבט?
3. למה ירבעם לא רצה שבני ישראל ימשיכו לשמר על חקי ה'?
4. מה ירבעם עשה כדי להרחיק את שבטי ישראל מה' ולפלג בין שני חלקי העם?

ממלכת יהודה וממלכת ישראל.

עם ישראל היה מחלק לשתי ממלכות: ממלכת יהודה וממלכת ישראל

ממלכת ישראל הייתה בחלק הצפוני של ארץ ישראל. הממלכה הרכבה מהשבטים אפרים, זבולון, יששכר, אשר, נפתלי, דן, מנשה, גד וחלק משבט לוי. בהתחלה עיר הבירה שלה הייתה שכם. בהמשך עיר הבירה הייתה שומרון.

בממלכת ישראל לא הייתה שושלת מלוכה יציבה ולאורך שנות קיומה משלו בה מלכים מ9 שושלות שונות.

המלך הראשון, ירבעם בן נבט, פעל לנתק את שבטי ישראל מעבודת ה' בבית המקדש. הוא הקים פסלים של עגלי זהב בידן ובבית אל.

מלכי ישראל לא הלכו בדרכי ה' ועודדו פלחנים של עבודה זרה.

ה' שלח מספר נביאים למסור את דבריו למלכי ישראל. לעתים היו עמותים בין המלכים לנביאים. הספורים המפרסמים הם על הנביאים אליהו התשבי, אלישע בן שפט, מיכיהו בן ימלה ועוד.

ממלכת יהודה הייתה בחלק הדרומי של ארץ ישראל. הממלכה הרכבה משבט יהודה, שבט בנימין וחלק משבט לוי.

המלכים ששלטו בממלכת יהודה היו כלם משושלת בית דוד. עיר הבירה שלה הייתה ירושלים ובמקצה עמד בית המקדש. ברוב הזמן, לצד עבודת ה' בבית המקדש, הקריבו גם קרבנות בבמות. בתקופות רבות עבדו גם עבודה זרה.

חלק ממלכי יהודה שמרו על מצוות ה' ועשו את דבריו, אחרים עשו את הרע בעיני ה'. ה' שלח מספר נביאים למסור את דבריו למלכי יהודה. המפרסמים שבהם הם ישעיהו וירמיהו.

משימות:

1. הכינו טבלא שמסכמת את ההבדלים בין ממלכת יהודה לממלכת ישראל.
2. כתבו על עמות אחד בין נביא למלך.

מלחמות ופגיעה באוצרות בית המקדש

מסביב לארץ ישראל היו ממלכות גדולות. לעתים הממלכות האלו פלשו לשטח ממלכת יהודה, לעתים הם נאבקו זו בזו כש ממלכת יהודה נמצאת באמצע.

במספר מקרים, אוצרות בית המקדש נבזזו במהלך מלחמה.

אוצרות המקדש נבזזים על ידי פרעה שישק מלך מצרים:

מלכים א' פרק י"ד

[כה] ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם, עלה שישק מלך-מצרים על-ירושלם. [כו] ויקח את-אצרות בית-ה' ואת-אוצרות בית המלך ואת-הכל לקח ויקח את-כל-מגני הזהב אשר עשה שלמה".

הואש מלך ישראל פורץ את חומות ירושלים ולוקח את אוצרות המקדש.

מלכים ב' פרק י"ד

[ח] אז שלח אמציה מלאכים אל-הואש בן-הואחז בן-יהוא מלך ישראל לאמר: "לכה נתראה פנים".

[ט] וישלח הואש מלך-ישראל אל-אמציהו מלך-יהודה לאמר:

"החוח אשר בלבנון שלח אל-הארז אשר בלבנון לאמר: "תנה-את-בתך לבני לאשה" ותעבר חית השדה אשר בלבנון ותרמס את-החוח. הפה הכית את-אדום ונשאך לבך?!

הכבד ושב בביתך,

ולמה תתגרה ברעה ונפלתה אתה ויהודה עמך?!

ולא-שמע אמציהו.

ויעל הואש מלך-ישראל ויתראו פנים הוא ואמציהו מלך-יהודה בבית שמש אשר ליהודה.

מלחמות ופגיעה באזרות בית המקדש - המשך

וינגף יהודה לפני ישראל וינסו איש לאהליו. ואת אמציהו מלך-יהודה בן-יהואש בן-אחזיהו תפש יהואש מלך-ישראל בבית שמש.

ויבא ירושלם ויפרץ בחומת ירושלם בשער אפרים עד-שער הפנה ארבע מאות אמה, ולקח את-כל-הזהב-והכסף ואת כל-הכלים הנמצאים בית-ה' ובאזרות בית המקל ואת בני התערבות וישב שמרונה".

משימות:

כתבו בשפה שלכם על המלחמה בין יהואש מלך ישראל ואמציהו מלך יהודה.

צירו קומיקס שמתאר את הארועים

מלחמות עם ממלכות באזור

ממלכת יהודה הייתה ממלכה קטנה שממקמת בין ממלכות גדולות וחקקות. לעתים הממלכות הסתכסכו זו עם זו ומלכי יהודה היו צריכים להחליט אם להצטרף לאחד מהצדדים.
לפעמים הם כרתו ברית עם ממלכה אחת מול ממלכה אחרת.

בפסוקים הבאים מספר איך אחז מלך יהודה מסר את אוצרות המקדש כדי לגייס את תמיכתו של מלך אשור כנגד התקפה של מלך ארם:

מלכים ב' פרק ט"ז:

[ה] אז יעלה רצין מלך-ארם ופקח בן-רמליהו מלך-ישראל ירושלם למלחמה ויצרו על-אחז ולא יכלו להלחם

וישלח אחז מלאכים אל-תגלת פלסר מלך-אשור לאמר:

"עבדך ובנה אני, עלה והושעני מכף מלך-ארם ומכף מלך ישראל הקומים עלי".

ויקח אחז את-הכסף ואת-הזהב הנמצא בית ה' ובאצרות בית המלך וישלח למלך-אשור שחד.

וישמע אליו מלך אשור. ויעל מלך אשור אל-דמשק ויתפשה ויגלה קירה ואת-רצין המית".

במקרה אחר חזקיהו מלך יהודה מורד בסנחריב מלך אשור.

סנחריב יוצא למסע מלחמה נגד חזקיהו.

חזקיהו מתכונן למלחמה:

הוא מעבה את חומת ירושלים וחוצב את "נקבת השלום" כדי לספק לעיר מים בזמן מצור.

יחד עם זאת, חזקיהו מנסה למנע את המלחמה:

מלחמות עם ממלכות באזור- המשך 1

מלכים ב' פרק י"ח:

[יג] ובארבע עשרה שנה למלך חזקיה עלה סנחריב מלך-אשור על כל-ערי יהודה הבצרות ויתפשם.

וישלח חזקיה מלך-יהודה אל-מלך-אשור לכישה לאמר:
"חטאתי! שוב מעלי. את אשר-תתן עלי אשא".

וישם מלך-אשור על-חזקיה מלך-יהודה שלש מאות כפר-כסף ושלשים כפר זהב.

ויתן חזקיה את-כל-הכסף הנמצא בית-ה' ובאצרות בית המלך. בעת ההיא קצץ חזקיה את-דלתות היכל ה' ואת-האמנות אשר צפה חזקיה מלך יהודה ויתנם למלך אשור".

למרות תשלום הקנס, צבאו של סנחריב עולה על ירושלים ושם עליה מצור.

רבשקה, אחד משרי הצבא של סנחריב, מנסה לשכנע את אנשי יהודה להפגע למלך אשור. הוא אומר להם: "מלך אשור כבש את כל הממלכות באזור. אף אחד מהאלים לא הציל את העם שלו מידי מלך אשור! אל תקשיבו לחזקיהו שאומר לכם: "ה' יציל את ירושלים".

חזקיהו שומע את דברי רבשקה. הוא קורע את בגדיו לאות אבל ונכנס לבית ה'. חזקיהו שולח שליחים לישעיהו הנביא.

ישעיהו עונה:

מלכים ב' פרק י"ט

[ו] "כה תאמרון אל-אדניכם:

"כה אמר ה' אל-תירא מפני הדברים אשר שמעת אשר גדפו נערי מלך-אשור אתי. הנני נתן בו רוח, ושמע שמועה ושב לארצו, והפלתיו בחרב בארצו"

מלחמות עם ממלכות באזור - המשך 2

רבשקה מקבל הוראה לעזב את המצור על ירושלים וללכת להלחם במצרים.

רבשקה שולח שליחים לחזקיהו ואומר לו: "אל תחשב שה' אלוהיך יגן עליך מפני אשור! אתה שמעת את מה שעשו מלכי אשור לכל המלכים באזור. אתה חושב שאתה תנצל?!"

חזקיהו הולך לבית ה'. הוא מתפלל לה' ומבקש ממנו להציל את יהודה מידי אשור.

הנביא ישעיהו שולח לחזקיהו נבואה שאומרת לו לא לפחד מסנחריב. הנבואה מסתיימת במלים:

מלכים ב' פרק י"ט:

"לכן כה-אמר ה' אל-מלך אשור:

"לא יבא אל-העיר הזאת, ולא-יזרה שם חץ, ולא-יקדמנה מגן, ולא-ישפך עליה סללה. בדרך אשר-יבא- בה ישוב, ואל-העיר הזאת לא יבא, נאם-ה'. וגנותי אל-העיר הזאת להושיעה, למעני ולמען דוד עבדי"

הנבואה הזאת מתגשמת מיד:

מלכים ב' פרק י"ט:

"ויהי בלילה ההוא, ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה שמונים וחמשה אלף.

וישכימו בבקר- והנה כלם פגרים מתים.

ויסע וילך וישב סנחריב מלך-אשור וישב בנינוה."

משימה:

צפו בסרטון "מכון מגלי"ם על נקבת השלום"
כתבו על חציבת נקבת השלום על ידי חזקיהו.

גלות "עשרת השבטים".

מֵאָז יָמֵי רַחֲבֵעָם בֶּן שְׁלֹמֹה עִם יִשְׂרָאֵל הָיָה מְפֹלֵג לְ"מַמְלַכֶת יִשְׂרָאֵל"
וְ"מַמְלַכֶת יְהוּדָה".

מַמְלַכֶת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה בְּחֵלֶק הַצְּפוֹנִי שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הַמַּמְלָכָה
הִרְכִּיבָה מֵהַשְּׁבֵטִים אֶפְרַיִם, זְבוּלוּן, יִשְׁשָׁכָר, אֲשֶׁר, נַפְתָּלִי, דָּן, מְנַשֶּׁה,
גַּד וְחֵלֶק מִשְׁבַּט לֵוִי. עִיר הַבִּירָה שָׁלָה הָיְתָה שׁוֹמְרוֹן.

"מַמְלַכֶת יִשְׂרָאֵל" הָיְתָה גְדוֹלָה וְחֲזָקָה יוֹתֵר מִ"מַמְלַכֶת יְהוּדָה" אֲבָל
הָיְתָה פְּחוּת יְצִיבָה- לְאֶרֶץ שְׁנוֹת קִיּוּמָה מִשְׁלוֹ בָּהּ מְלָכִים מִ9 שׁוֹשְׁלוֹת
שְׁנוֹת. מְלָכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִלְכוּ בְּדַרְכֵי ה' וְהָעָם עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה.

אַחֲרֵי כִּ200 שָׁנָה כְּבָשׁוּ הָאֲשׁוּרִים אֶת מַמְלַכֶת יִשְׂרָאֵל וְהִגְלוּ אֶת
תּוֹשְׁבֵיהָ. עַל הַגְלוֹת הַזֹּאת מְסֻפָּר בַּתְּנ"ךְ-

מלכים ב' פרק ט"ז:

[כט] "בִּימֵי פֶקַח מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל בָּא תַגְלַת פְּלֹאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּקַּח אֶת-
עֵיזָן וְאֶת-אַבְלָבִית מֵעֵכָה וְאֶת-יְנוּחַם וְאֶת-קִדְשׁ וְאֶת-חֲצוּר וְאֶת-הַגְּלַעַד
וְאֶת-הַגְּלִילָה כָּל אֶרֶץ נַפְתָּלִי וַיְגַלֵּם אֲשׁוּרָה".

בְּהַמְשָׁךְ הָיְתָה עוֹד גְלוֹת-

מלכים ב' פרק י"ז:

[ג] עָלְיוֹ עָלָה שְׁלֹמֹנָסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיְהִי-לוֹ הוֹשַׁע עֶבֶד וַיֵּשֶׁב לוֹ מִנְחָה.
וַיִּמְצָא מֶלֶךְ-אַשּׁוּר בְּהוֹשַׁע קִשָּׁר, אֲשֶׁר שָׁלַח מְלָאָכִים אֶל-סוּא מֶלֶךְ-
מִצְרַיִם וְלֹא-הִעֲלָה מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר כְּשֵׁנָה בְּשֵׁנָה, וַיַּעֲצֵרְהוּ מֶלֶךְ
אַשּׁוּר וַיֹּאסְרֵהוּ בֵּית כְּלָא. וַיַּעַל מֶלֶךְ אַשּׁוּר בְּכָל-הָאָרֶץ. וַיַּעַל שְׁמֵרוֹן וַיִּצַר
עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ שָׁנִים. בְּשָׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְהוֹשַׁע לְכַד מֶלֶךְ-אַשּׁוּר אֶת-שְׁמֵרוֹן
וַיְגַל אֶת-יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה, וַיֵּשֶׁב אֹתָם בְּחֵלֶח וּבְחִבּוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מְדִי.
וַיְהִי כִי-חֲטָאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לַה' אֱלֹהֵיהֶם הִמְעֵלָה אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִתַּחַת יַד פְּרַעֲהוּ מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וַיִּירָאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים ... עַד אֲשֶׁר-הִסִּיר
ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵעַל פְּנֵיו כְּאֲשֶׁר דָּבַר בְּיַד כָּל-עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים, וַיְגַל
יִשְׂרָאֵל מֵעַל אֲדָמְתוֹ אֲשׁוּרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה".

משימה: כתבו בשפה שלכם את תוכן הפסוקים.

נבואות חרבן

ההצלה המפלאה של ירושלים מידי סנחריב הרשימה מאד אנשי יהודה. הם הבינו שה' הציל את ירושלים מידי מלך אשור. הם הבינו שה' מגן על העיר שלו ועל העם שלו.

אנשי יהודה התחילו לחשב שהמקדש יגן על ירושלים מכל פגע. המחשבה הזאת הייתה מחשבה מטעית-

המקדש הוא הבטוי לקשר של ה' לעם ישראל. למקדש יש משמעות רק כשעם ישראל מתנהג בצורה מתאימה לעם קדוש.

כאשר ישראל לא שומרים על חקי התורה, עובדים עבודה זרה ולא מתנהגים בהגינות אחד אל השני- ה' לא מקבל את הקרבנות שהם מקריבים.

כשהמלכים והכהנים והעם משחתים- ה' לא רוצה את בית המקדש.

בסוף ימי בית המקדש הראשון, אנשי יהודה התנהגו בצורה לא מתאימה לעם קדוש: במקדש הקריבו קרבנות אבל העם עבד עבודה זרה. היו הרבה מלכים שעבדו עבודה זרה. היו מקרים בהם הכהנים עבדו עבודה זרה בבית המקדש. האנשים לא שמרו את חקי התורה. העשירים וחסדים נצלו את החלשים.

ה' שלח לעם ישראל נביאים. הנבאים הזהירו את המלכים ואת העם: "אם לא תשנו את ההתנהגות שלכם- ירושלים תחרב, בית המקדש יהרס ואנשי יהודה יצאו לגלות". המלכים והעם העדיפו לא להקשיב לנביאים. הם העדיפו להאמין שה' לא יתן להרס את המקדש שלו ולהוציא את העם שלו לגלות.

ה' שלח את הנביא ירמיהו להזהיר את המלכים ואת העם. ירמיהו קרא לעם לחזר בתשובה. ירמיהו הזהיר את המנהיגים: "אל תמרדו במלך בבל! אם תעשו את זה הבבלים ינצחו אתכם, יהרסו את בית המקדש ויוציאו את כל העם לגלות".

המלכים והעם לא שמעו לאזהרות של ירמיהו.

שאלה: באיזה אופן ההצלה המפלאה מידי סנחריב הזיקה לעם ישראל?

הכבוש הבבלי

המעצמות הגדולות באזור ארץ ישראל היו מצרים, ארם, ואשור. מדי פעם ממלכה אחת התחזקה על חשבון השנייה.

לקראת סוף תקופת בית המקדש הראשון, הבבלים מנצחים את המצרים וארץ ישראל עוברת לשליטה בבלית.

הויקים מלך יהודה מחליט למרד בבבל:

מלכים ב' פרק כ"ד

[א] "בִּימיו עלה נבכדנאצר מלך בבל. ויהי-לו הויקים עבד שלש שנים, וישב וימרד-בו. וישלח ה' בו את-גדודי כשדים, ואת-גדודי ארם, ואת גדודי מואב, ואת גדודי בני-עמון. וישלחם ביהודה להאבידו, כדבר ה' אשר דבר ביד עבדיו הנביאים."

הויכין בנו מולך תחתיו. מלכותו של הויכין נמשכת מספר חדשים.

מלכים ב' פרק כ"ד

[י] בעת ההיא עלו עבדי נבכדנאצר מלך-בבל ירושלם ותבא העיר במצור. ויבא נבוכדנאצר מלך-בבל על-העיר ועבדיו צרים עליה.

ויצא הויכין מלך-יהודה על-מלך בבל, הוא, ואמו, ועבדיו, ושריו וסריסיו. ויקח אתו מלך בבל בשנת שמנה למלכו.

ויצא משם את-כל-אוצרות בית ה' ואוצרות בית המלך,

ויקצץ את-כל-כלי הזהב אשר עשה שלמה מלך-ישראל בהיכל ה' כאשר דבר ה'.

והגלה את-כל-ירושלם, ואת-כל-השרים ואת כל-גבורי החיל עשרת אלפים גולה, וכל-החרש והמסגר.

לא נשאר זולת דלת עם-הארץ"

משימה:

כתבו בשפה שלכם מה כתוב כאן:

מרד צדקיהו וחרבן בית המקדש

הבבלים מוציאים את יהויכין לגלות וממליכים במקומו את דודו מתניה. נבוכדנאצר מלך בבל משנה את שמו של מתניה ל"צדקיהו". בשנה התשיעית למלכותו, צדקיהו מחליט למרד בבבל.

- מלך בבל יוצא למסע עונשין נגד ממלכת יהודה. בעשרה בטבת הצבא הבבלי מקיף את ירושלים ומטיל עליה מצור.

מלכים ב' פרק כ"ה:

[א] "ויהי בשנת התשיעית למלכו, בחדש העשירי בעשור לחדש, בא נבכדנאצר מלך-בבל הוא וכל-חילו על-ירושלם ויחן עליה. ויבנו עליה דיק סביב.

ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו. בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא-היה לחם לעם הארץ".

- אחרי שנה וחצי של מצור, נבקעות חומות ירושלים. צדקיהו ואנשיו בורחים מהעיר:

מלכים ב' פרק כ"ה:

[ה] וירדפו חיל-כשדים אחר המלך וישגו אתו בערבות ירחו וכל-חילו נפצו מעליו. ויתפשו את-המלך, ויעלו אתו אל-מלך בבל רבלתה וידברו אתו משפט. ואת-בני צדקיהו שחטו לעיניו, ואת-עיני צדקיהו עור. ויאסרהו בנחשתים ויבאהו בבבל.

ובחדש החמישי, בשבעה לחדש, היא שנת תשע-עשרה שנה למלך נבכדנאצר מלך-בבל, בא נבוזראדן רב-טבחים עבד מלך-בבל ירושלים. וישרף את-בית-ה' ואת-בית המלך ואת כל-בתי ירושלים ואת-כל-בית גדול שרף באש. ואת-חומת ירושלים סביב נתצו כל-חיל כשדים אשר רב-טבחים.

משימה: צפו בסרטון "הכבוש הבבלי וחרבן בית המקדש הראשון" של מכון מגלי"ם. כתבו מה קרה אחרי הבקעת חומות ירושלים.

בנו דגם של חומה וכלי מצור.

רצח גדליהו בן אחיקם

נבוכדנצר מלך בבל שלח את נבוזרדאן לשרף את בית המקדש.
נבוזרדאן הרס את ירושלים ושב את החומות שלה.
רבים מתושבי יהודה יצאו לגלות בבל.
גם במצב הזה נשארה עוד תקווה:
חלק מתושבי יהודה עדין נשארו בארץ ישראל. מלך בבל מנה את
גדליהו בן אחיקם לנציב [מושל] על יהודה.
גדליהו בן אחיקם היה בן למשפחת שפן- אחת המשפחות החשובות
בירושלים. הוא קרא לכל היהודים באזור לחזור ולהתיישב בערי יהודה
הנטושות.
המעשים של גדליהו היו יכולים להיות התחלה של שקום ממלכת
יהודה אבל לא כלם תמכו בהם:
היו עמים באזור שלא רצו שהיהודים יחזרו לישוב את הערים
העזובות. היו אנשים בישראל שלא רצו שגדליהו יהיה מנהיג.
גדליהו בן אחיקם היה ממשפחה חשובה אבל לא מהשושלת של בית
דוד. ישמעאל בן נתניה, שהיה מזרע המלוכה, קשר קשר עם מלך
עמון. הם החליטו לרצח את גדליהו.
ישמעאל בן נתניה רצח את גדליהו פחות מחדשים לאחר מניו לנציב.
הרצח זעזע ויאש את אנשי יהודה. הם פחדו מאד מנקמה של מלך
בבל וברחו למצרים. הישוב היהודי בארץ ישראל נחרב לחלוטין.

משימות:

1. תארו בכתב את מהלך הארועים שהביאו לרצח גדליהו בן אחיקם.
2. מה היו ההשפעות של רצח גדליהו על הישוב היהודי בארץ ישראל?
3. למה, לדעתכם, קבעו יום אבל ביום בו גדליהו נרצח?

ימי אבל שנקבעו לזכר חרבן בית המקדש הראשון:

חרבן בית המקדש היה אסון דתי ולאומי. לזכר חרבן בית המקדש הראשון נקבעו שלושה ימי אבל:

עשרה בטבת: היום בו הצבא הבבלי החל במצור על ירושלים. עשרה בטבת נקבע ליום צום. ביום הזה אסור לאכול ולשתות. צום עשרה בטבת מתחיל בזריחת השמש ומסתיים בשקיעה.

תשעה באב: היום בו נהרס בית המקדש. תשעה באב נקבע ליום צום ואבל. בתשעה באב אסור לאכול ולשתות. בנוסף לאכילה ושתיה אסורים עוד ענוגים של הגוף [רחיצה, סכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה].

צום תשעה באב נמשך משקיעת החמה עד צאת הכוכבים ביום שלמחרת.

צום גדליה: היום בו נרצח גדליהו בן אחיקם ושארית הישוב יהודי נטשה את ארץ ישראל. נקבע ליום צום. ביום הזה אסור לאכול ולשתות. צום גדליה מתחיל בזריחת השמש ומסתיים בשקיעה.

משימה:

כתבו איזה ימי אבל נקבעו לזכר חרבן בית המקדש הראשון.

כתבו על כל יום:

באיזה תאריך הוא חל, מה הוא מצין, ואיזה דינים עקריים אנחנו נוהגים היום.